

DOI:10.22144/ctujos.2026.059

TÍCH HỢP NỘI DUNG GIÁO DỤC ĐỊA PHƯƠNG VỚI ĐỊNH HƯỚNG PHÁT TRIỂN BỀN VỮNG: TRƯỜNG HỢP TÀI LIỆU GIÁO DỤC ĐỊA PHƯƠNG CẤP TRUNG HỌC CƠ SỞ CỦA TỈNH BẠC LIÊU GIAI ĐOẠN TRƯỚC THÁNG 7 NĂM 2025

Nguyễn Phước Bảo Khôi*, La Nguyễn Kim Châu, Vương Kim Dung, Vũ Thị Oanh và Nguyễn Ngọc Uyên

Khoa Ngữ văn, Trường Đại học Sư phạm Thành phố Hồ Chí Minh, Việt Nam

*Tác giả liên hệ (Corresponding author): khoi.npb@hcmue.edu.vn

Thông tin chung (Article Information)

Nhận bài (Received): 13/07/2025

Sửa bài (Revised): 06/08/2025

Duyệt đăng (Accepted): 01/02/2026

Title: Integrating local education content with sustainable development goals: a case study of the former lower secondary curriculum in Bac Lieu province in the period before July 2025

Author(s): Nguyen Phuoc Bao Khoi*, La Nguyen Kim Chau, Vuong Kim Dung, Vu Thi Oanh and Nguyen Ngoc Uyen

Affiliation(s): Faculty of Literature, Ho Chi Minh City University of Education, Viet Nam

TÓM TẮT

Bài báo này được thực hiện nhằm đánh giá mức độ tích hợp giáo dục vì sự phát triển bền vững trong tài liệu giáo dục địa phương (GDĐP) cấp Trung học cơ sở tại tỉnh Bạc Liêu. Phương pháp nghiên cứu bao gồm phân tích nội dung bộ tài liệu GDĐP lớp 6 – 9 và khảo sát bằng bảng hỏi đối với 107 giáo viên tại Bạc Liêu. Kết quả cho thấy nội dung tài liệu đã bước đầu phản ánh các trụ cột của phát triển bền vững và có sự hiện diện của các chủ đề liên môn mang tính địa phương hóa. Tuy nhiên, việc phân bố chủ đề, gắn kết nội dung dạy học với chiến lược phát triển kinh tế – xã hội dài hạn của địa phương, ... còn một số hạn chế. Từ đó, định hướng được đề xuất trong nghiên cứu là việc biên soạn lại tài liệu GDĐP gắn kết chặt chẽ hơn với mục tiêu phát triển bền vững. Kết quả nghiên cứu góp phần cung cấp cơ sở lý luận – thực tiễn cho việc điều chỉnh tài liệu GDĐP phù hợp với yêu cầu đổi mới căn bản, toàn diện giáo dục hiện nay.

Từ khóa: Giáo dục vì sự phát triển bền vững, tài liệu giáo dục địa phương, trung học cơ sở, tích hợp

ABSTRACT

This article aims to assess the extent to which Education for Sustainable Development (ESD) is integrated into the Local Education Curriculum (LEC) for lower secondary schools in Bac Lieu Province, Vietnam. The research methods included content analysis of the Grade 6–9 LEC materials and a questionnaire survey administered to 107 lower secondary teachers in Bac Lieu. The findings reveal that the LEC materials have initially reflected the core pillars of sustainable development and incorporated locally contextualized interdisciplinary themes. However, limitations remain in terms of theme distribution and the alignment between teaching content and the province’s long-term socio-economic development strategies. Accordingly, the study proposes directions for revising and strengthening the integration of ESD into the LEC to better align with sustainable development objectives. The research contributes both theoretical and practical foundations for improving the LEC in accordance with the ongoing comprehensive education reform in Vietnam.

Keywords: Education for sustainable development, integration, local education materials, lower secondary education

1. GIỚI THIỆU

Chương trình Giáo dục phổ thông (CTGDPT) 2018 đánh dấu bước chuyển từ tiếp cận nội dung sang phát triển năng lực, trong đó tài liệu giáo dục địa phương (TLGDĐP) được xem là công cụ quan trọng để gắn kết giáo dục với bối cảnh văn hóa – xã hội đặc thù của từng vùng miền. Đồng thời, giáo dục vì sự phát triển bền vững (Education for Sustainable Development – ESD) đang trở thành định hướng chiến lược toàn cầu, được UNESCO và Bộ Giáo dục và Đào tạo (BGDDT) khuyến nghị tích hợp vào các cấp học nhằm hình thành tư duy, hành vi có trách nhiệm với môi trường, xã hội và kinh tế.

Trong những năm gần đây, một số công trình nghiên cứu quốc tế đã đặt nền tảng lý luận cho việc tích hợp ESD vào GDPT, tiêu biểu như tài liệu *Education for Sustainable Development Goals: Learning Objectives* (UNESCO, 2017) và *ESD for 2030: Learning for People, Planet, Prosperity and Peace* (UNESCO, 2020), trong đó các năng lực cốt lõi cần được rèn luyện cho học sinh (HS) trong CTGD gắn với ESD đã được nhấn mạnh. Ở Việt Nam, kết quả các nghiên cứu của Nguyen (2017), Đoàn (2020), Kiều và ctv. (2024) đã góp phần quan trọng trong việc đánh giá hiện trạng tích hợp ESD vào chương trình phổ thông. Nghiên cứu của Nguyen (2019) đã phân tích sách giáo khoa Địa lí Việt Nam từ góc nhìn ESD, chỉ ra rằng các nội dung liên quan đến phát triển bền vững đã được đưa vào nhưng phân bố còn chưa đồng đều và chưa thực sự gắn với các năng lực cốt lõi của ESD. Tuy nhiên, nghiên cứu đó tập trung vào sách giáo khoa quốc gia, trong khi TLGDĐP – vốn được kỳ vọng phản ánh bối cảnh địa phương – lại chưa được khảo sát một cách hệ thống. Nhìn chung, kết quả các nghiên cứu trên đều góp phần làm rõ vai trò và khả năng tích hợp ESD vào các môn học, tuy nhiên vẫn còn thiếu các nghiên cứu thực nghiệm được thực hiện cụ thể tại cấp Trung học cơ sở (THCS).

Hơn thế, việc lồng ghép ESD vào TLGDĐP ở cấp THCS hiện nay vẫn còn nhiều hạn chế, đặc biệt tại các địa phương như các tỉnh đồng bằng sông Cửu Long (ĐBSCL) nói chung và Bạc Liêu nói riêng – nơi chịu ảnh hưởng rõ nét bởi biến đổi sinh thái và văn hóa bản địa. Từ đó, nghiên cứu này được thực hiện nhằm khảo sát thực trạng tích hợp ESD trong TLGDĐP cấp THCS tại tỉnh Bạc Liêu, đồng thời một số định hướng điều chỉnh phù hợp cũng đã được đề xuất, góp phần hoàn thiện tài liệu này nói riêng và TLGDĐP tại các tỉnh thành nói chung trong giai đoạn tiếp theo.

2. PHƯƠNG PHÁP NGHIÊN CỨU

Nghiên cứu này được thực hiện theo hướng tiếp cận kết hợp giữa phương pháp định tính và định lượng nhằm đảm bảo sự toàn diện trong việc đánh giá mức độ tích hợp ESD vào TLGDĐP cấp THCS.

2.1. Thiết kế nghiên cứu

Nghiên cứu được thiết kế theo hai giai đoạn: (1) Nghiên cứu định tính nhằm xây dựng khung lý thuyết và xác lập tiêu chí đánh giá, (2) nghiên cứu định lượng nhằm đo lường mức độ thể hiện các tiêu chí ESD trong tài liệu GDĐP lớp 6 – 9 tại tỉnh Bạc Liêu.

2.2. Nghiên cứu định tính

2.2.1. Mục đích

– Xây dựng cơ sở lý luận và khung tiêu chí đánh giá mức độ tích hợp ESD trong GDĐP cấp THCS.

– Khảo sát sự thể hiện định hướng tích hợp ESD trong TLGDĐP lớp 6 – 9 tại tỉnh Bạc Liêu

2.2.2. Nguồn dữ liệu

– Gồm các văn bản quy phạm pháp luật của Việt Nam liên quan đến CTGDPT 2018, các tài liệu nước ngoài hướng dẫn về ESD do UNESCO công bố và một số nghiên cứu thực nghiệm về ESD trong các môn học cụ thể.

– TLGDĐP lớp 6 – 9 tại tỉnh Bạc Liêu.

2.2.3. Phương pháp sử dụng

Phương pháp phân tích nội dung được áp dụng nhằm rút ra các tiêu chí đánh giá phù hợp với khung năng lực của UNESCO và định hướng phát triển chương trình của Bộ Giáo dục và Đào tạo.

2.3. Nghiên cứu định lượng

2.3.1. Mục đích

Việc khảo sát ý kiến đánh giá của giáo viên (GV) trực tiếp giảng dạy TLGDĐP về mức độ thể hiện các tiêu chí ESD trong tài liệu này từ lớp 6 – 9 tại tỉnh Bạc Liêu đã được thực hiện, tập trung vào hai nhóm tiêu chí: (1) nội dung tích hợp ESD và (2) phương pháp tổ chức dạy học theo định hướng ESD.

2.3.2. Thời gian

Nghiên cứu được thực hiện tại từ ngày 10/6/2025 đến ngày 18/6/2025.

2.3.3. Đối tượng khảo sát

GV đang trực tiếp giảng dạy CTGDĐP ở các trường THCS trên địa bàn tỉnh Bạc Liêu.

2.3.4. Cỡ mẫu và phương pháp chọn mẫu

Sử dụng phương pháp chọn mẫu thuận tiện qua hình thức khảo sát trực tuyến bằng Google Form; tổng số phiếu thu về là 107, trong đó 100% là hợp lệ.

2.3.5. Công cụ thu thập dữ liệu

Bảng hỏi được thiết kế theo thang đo Likert 4 mức, phản ánh ý kiến đánh giá của GV về mức độ thể hiện các tiêu chí ESD trong tài liệu GDĐP.

2.3.6. Thang đo

Thang 1 điểm (1,00 – 1,74): không thể hiện.

Thang 2 điểm (1,75 – 2,49): thể hiện ít.

Thang 3 điểm (2,50 – 3,24): thể hiện khá rõ.

Thang 4 điểm (3,25 – 4,00): thể hiện rất rõ.

2.3.7. Phân tích dữ liệu

Dữ liệu được xử lý bằng phần mềm IBM SPSS Statistics 26 với các chỉ số thống kê mô tả như giá trị trung bình và độ lệch chuẩn, nhằm đánh giá mức độ đáp ứng các tiêu chí theo từng nhóm nội dung và phương pháp.

Cách tiếp cận kết hợp định tính và định lượng không chỉ giúp kiểm chứng tính phù hợp và khả thi của khung tiêu chí ESD trong bối cảnh giáo dục Việt Nam, mà còn cung cấp bằng chứng thực tiễn quan trọng nhằm đề xuất điều chỉnh TLGDĐP theo hướng phát triển bền vững trong các giai đoạn tiếp theo.

3. KẾT QUẢ VÀ THẢO LUẬN

3.1. Cơ sở lý luận

3.1.1. Khái quát về ESD

Khái niệm ESD

ESD được xác định là một nội dung cốt lõi trong Chương trình Nghị sự 2030 vì sự phát triển bền vững của Liên Hợp Quốc (UN 2030 Agenda for Sustainable Development - SDGs). Mục tiêu 4.7 của SDGs đặt ra yêu cầu đến năm 2030 là tất cả người học cần được trang bị kiến thức và kỹ năng cần thiết để thúc đẩy phát triển bền vững, bao gồm giáo dục về môi trường, quyền con người, bình đẳng giới, công dân toàn cầu, văn hóa hòa bình và sự trân trọng đa dạng văn hóa (United Nations, 2015). Đây không chỉ là yêu cầu về nội dung giáo dục mà còn là định hướng về phương pháp giáo dục, trong đó người học cần được phát triển năng lực phản biện, tư duy hệ thống và khả năng hành động vì cộng đồng. Do đó, ESD không tách rời khỏi tiến trình giáo dục chính quy, mà cần được tích hợp vào chương trình giáo

dục, hoạt động trải nghiệm và các chiến lược phát triển năng lực toàn diện cho học sinh (HS).

Theo đó, UNESCO đã xem ESD như một định hướng giáo dục nhằm giúp HS đưa ra quyết định có hiểu biết và hành động có trách nhiệm vì sự cân bằng giữa phát triển kinh tế và bảo vệ môi trường, tạo ra một xã hội công bằng cho cả hiện tại và tương lai (UNESCO, 2017). ESD hướng tới việc phát triển một số năng lực bền vững và những năng lực này có thể và cần được tích hợp vào TLGDĐP, đặc biệt ở bậc THCS, nơi HS bắt đầu hình thành hệ giá trị, nhận thức xã hội và định hướng hành vi.

Ba trụ cột và bốn năng lực học tập cốt lõi của ESD

Theo UNESCO (2017), ESD cần đảm bảo sự cân bằng giữa ba trụ cột: (1) môi trường, tập trung vào bảo vệ tài nguyên thiên nhiên, giảm thiểu biến đổi khí hậu và bảo tồn đa dạng sinh học; (2) xã hội, liên quan đến các vấn đề về công bằng, bình đẳng giới, văn hóa, bản sắc địa phương và hòa bình; và (3) kinh tế, đề cập đến các khía cạnh như sinh kế bền vững, tiêu dùng có trách nhiệm và phát triển kinh tế địa phương. Việc lồng ghép ba trụ cột này một cách hệ thống trong nội dung học tập giúp học sinh phát triển nhận thức toàn diện về các vấn đề toàn cầu và vai trò của bản thân trong tiến trình phát triển cộng đồng bền vững.

Bên cạnh ba trụ cột, UNESCO cũng xác định bốn năng lực học tập cốt lõi mà giáo dục ESD cần hướng tới nhằm hình thành hành vi và giá trị bền vững cho người học. Bốn năng lực đó bao gồm: (1) tư duy hệ thống, giúp người học nhận thức các mối quan hệ đa chiều giữa con người, xã hội và môi trường; (2) tư duy phản biện, thúc đẩy khả năng đánh giá, phân tích và chất vấn các hiện tượng và lựa chọn phát triển; (3) năng lực hợp tác, liên quan đến làm việc nhóm, ra quyết định tập thể và hành động xã hội và (4) năng lực hành động, cho phép học sinh chủ động đề xuất và thực hiện các giải pháp hướng đến phát triển bền vững trong bối cảnh thực tiễn (UNESCO, 2020). Những năng lực này không chỉ là kết quả đầu ra mong đợi mà còn là định hướng xây dựng CTGDPT nói chung và TLGDĐP nói riêng.

3.1.2. Tích hợp ESD trong TLGDĐP

Khái quát về CTGDĐP và TLGDĐP

Theo Chương trình giáo dục phổ thông tổng thể, CTGDĐP là một bộ phận cấu thành của CTGDPT, do Ủy ban nhân dân cấp tỉnh chỉ đạo xây dựng và tổ chức thực hiện nhằm đáp ứng yêu cầu giáo dục

những nội dung mang tính đặc thù của từng địa phương về lịch sử, văn hóa, địa lý, kinh tế – xã hội, môi trường, hướng nghiệp,... Theo đó, CTGDĐP được thiết kế nhằm giúp HS nhận thức sâu sắc về truyền thống, giá trị và điều kiện phát triển của địa phương, góp phần hình thành năng lực giải quyết các vấn đề gắn với cộng đồng; tăng cường sự gắn bó của HS với quê hương để từ đó các em phát triển tinh thần trách nhiệm công dân và ý thức đóng góp vào sự phát triển bền vững của địa phương. Chương trình này được thực hiện dưới hình thức các môn học hoặc hoạt động giáo dục độc lập, thường với thời lượng 35 tiết/năm học, được xây dựng phù hợp với từng cấp học, từ Tiểu học đến Trung học phổ thông (MOET, 2018, 2019).

TLGDĐP chính là tài liệu được sử dụng để triển khai dạy học CTGDĐP, do Ủy ban nhân dân cấp tỉnh tổ chức biên soạn để sử dụng trong cơ sở giáo dục phổ thông, nhằm cụ thể hóa nội dung giáo dục địa phương và phản ánh đặc điểm lịch sử, văn hóa, địa lý, kinh tế, xã hội, môi trường, hướng nghiệp của địa phương (BGDĐT, 2020).

Yêu cầu của BGDĐT về định hướng ESD

Việc tích hợp ESD vào hệ thống giáo dục quốc dân đã được BGDĐT xác định là một định hướng chiến lược trong bối cảnh thực hiện các mục tiêu phát triển bền vững đến năm 2030. Theo BGDĐT, ESD cần được triển khai đồng bộ trong các chương trình giáo dục từ mầm non đến đại học, với trọng tâm là giúp người học phát triển năng lực nhận thức, tư duy phản biện, tinh thần trách nhiệm và hành động vì cộng đồng. Bộ cũng nhấn mạnh rằng nội dung ESD không chỉ là tri thức môi trường, mà còn bao gồm các vấn đề toàn cầu như biến đổi khí hậu, bình đẳng giới, tiêu dùng bền vững, công dân toàn cầu và bảo tồn văn hóa (BGDĐT, 2023).

Để hiện thực hóa mục tiêu này, Bộ đã phối hợp với UNESCO xây dựng Khung sáng kiến quốc gia về ESD đến năm 2030, ba định hướng chiến lược được đề xuất là: (1) đổi mới chương trình và phương pháp dạy học theo hướng tích hợp ESD, (2) bồi dưỡng và phát triển năng lực đội ngũ GV để triển khai ESD hiệu quả và (3) huy động HS tham gia các hoạt động thực tiễn liên quan đến phát triển bền vững tại địa phương và trong cộng đồng (UNESCO & Ministry of Education and Training, 2023). Vì thế, việc thiết kế TLGDĐP theo định hướng ESD đã góp phần hiện thực hóa cam kết toàn cầu của Việt Nam trong khuôn khổ SDGs.

Tích hợp ESD vào TLGDĐP

Từ quan điểm của UN (2015) và UNESCO (2017, 2023), chúng tôi xác định có 4 nguyên tắc sau cần đảm bảo khi tích hợp ESD vào TLGDĐP: (1) gắn kết với khung chương trình quốc gia và mục tiêu toàn cầu, (2) định hướng phát triển năng lực, (3) gắn với bối cảnh cụ thể ở địa phương và (4) tích hợp liên môn xuyên suốt chương trình học. Tiêu chí đánh giá TLGDĐP theo định hướng ESD tất yếu phải gắn với những nguyên tắc trên và thể hiện rõ qua những thành tố cơ bản như mục tiêu, nội dung, phương pháp dạy học, đối tượng liên quan, điều kiện thực hiện và kiểm tra đánh giá. Tuy nhiên, chúng tôi chưa có điều kiện tìm hiểu CTGDĐP của tỉnh Bạc Liêu mà chỉ có thể tiếp cận với bộ tài liệu phục vụ cho việc tổ chức dạy học chương trình này. Do vậy, bên cạnh việc tổng hợp kết quả nghiên cứu liên quan từ UN (2015), UNESCO (2017), UNESCO (2023), BGDĐT (2018, 2023), Kiều và ctv. (2024); những tiêu chí liên quan đến nội dung dạy học được tập trung xây dựng thể hiện trong bộ TLGDĐP. Việc mô tả chi tiết về các tiêu chí (TC) được cụ thể và trình bày tại Bảng 1 như sau:

Bảng 1. Tiêu chí đánh giá TLGDĐP có tích hợp ESD trong nội dung dạy học

TC	Mô tả
1	Gắn với các vấn đề cụ thể theo định hướng ESD (tài nguyên, năng lượng, bình đẳng, di sản, nghề truyền thống,...).
2	Phản ánh rõ 3 trụ cột phát triển bền vững tại địa phương (môi trường, xã hội, kinh tế).
3	Gắn với định hướng phát triển cộng đồng ở địa phương (bảo vệ rừng, giữ gìn bản sắc,...).
4	Có chủ đề học tập tích hợp liên môn.

Đây cũng chính là bộ TC chúng tôi sử dụng trong việc khảo sát thực trạng của việc tích hợp ESD trong tài liệu GDĐP cấp THCS của tỉnh Bạc Liêu.

3.2. Khảo sát thực trạng

3.2.1. Kết quả khảo sát việc tích hợp ESD trong TLGDĐP cấp THCS của tỉnh Bạc Liêu

Dữ liệu thu được sau khảo sát

Chúng tôi quy ước mức độ thể hiện từng TC cụ thể trong việc tích hợp ESD như sau:

- (1): thể hiện rất rõ,
- (2): thể hiện rõ,
- (3): có thể hiện nhưng chưa rõ,
- (4): không thể hiện.

Bảng 2. Mức độ thể hiện các tiêu chí ESD trong nội dung dạy học của TLGDĐT cấp THCS của tỉnh Bạc Liêu

Lớp	Bài	TC 1	TC 2	TC 3	TC 4
6	Vùng đất Bạc Liêu từ thế kỉ I đến thế kỉ X	(4)	(3)	(2)	(3)
	Vị trí địa lí và phạm vi lãnh thổ tỉnh Bạc Liêu	(3)	(2)	(2)	(4)
	Điều kiện tự nhiên và tài nguyên thiên nhiên tỉnh Bạc Liêu	(1)	(2)	(1)	(3)
	Lễ hội truyền thống ở tỉnh Bạc Liêu	(1)	(2)	(1)	(3)
	Truyện dân gian ở tỉnh Bạc Liêu	(1)	(3)	(2)	(3)
	Một số danh lam thắng cảnh tự nhiên ở tỉnh Bạc Liêu	(1)	(2)	(2)	(3)
	Quê hương Bạc Liêu đổi mới	(2)	(2)	(2)	(3)
	Khái quát các nghề truyền thống ở tỉnh Bạc Liêu	(1)	(2)	(1)	(3)
	Truyền thống đoàn kết các dân tộc ở tỉnh Bạc Liêu	(2)	(2)	(2)	(3)
	Văn hoá ứng xử trong gia đình tỉnh Bạc Liêu	(2)	(1)	(2)	(2)
7	Khu bảo tồn loài và sinh cảnh vườn chim Bạc Liêu	(1)	(2)	(1)	(2)
	Cùng bảo vệ động vật hoang dã ở tỉnh Bạc Liêu	(1)	(1)	(1)	(2)
	Phong tục tập quán ở Bạc Liêu	(2)	(1)	(2)	(3)
	Ca dao, tục ngữ ở Bạc Liêu	(1)	(2)	(2)	(3)
	Vùng đất Bạc Liêu từ đầu thế kỉ X đến cuối thế kỉ XVIII	(4)	(3)	(2)	(3)
	Di tích lịch sử – văn hoá ở Bạc Liêu	(1)	(1)	(1)	(2)
	Dân số và sự phân bố dân cư	(1)	(1)	(3)	(3)
	Lao động, việc làm và chất lượng cuộc sống	(1)	(1)	(3)	(2)
	Khái quát chung về kinh tế tỉnh Bạc Liêu	(1)	(1)	(3)	(2)
	Nghề nghiệp em yêu thích	(2)	(3)	(2)	(2)
8	Phòng chống bạo lực học đường ở Bạc Liêu	(4)	(3)	(2)	(3)
	Văn hoá ứng xử trong nhà trường ở Bạc Liêu	(2)	(3)	(2)	(2)
	Tài nguyên đất ở Bạc Liêu	(1)	(1)	(2)	(3)
	Tài nguyên biển ở Bạc Liêu	(1)	(1)	(2)	(3)
	Nghệ thuật truyền thống ở Bạc Liêu	(1)	(1)	(1)	(2)
	Văn hoá ẩm thực ở Bạc Liêu	(1)	(2)	(1)	(2)
	Lịch sử tỉnh Bạc Liêu từ đầu thế kỉ XIX đến năm 1918	(3)	(2)	(2)	(3)
	Một số nhân vật lịch sử tiêu biểu của tỉnh Bạc Liêu	(2)	(2)	(2)	(3)
	Địa lí các ngành kinh tế	(1)	(1)	(1)	(2)
	Các ngành nghề kinh tế mũi nhọn ở Bạc Liêu	(1)	(1)	(1)	(3)
9	Thị trường lao động ở Bạc Liêu	(2)	(2)	(3)	(2)
	Văn hoá ứng xử trong xã hội ở Bạc Liêu	(2)	(1)	(1)	(2)
	Phòng chống tệ nạn xã hội ở Bạc Liêu	(2)	(2)	(2)	(2)
	Ứng phó biến đổi khí hậu tỉnh Bạc Liêu	(1)	(1)	(1)	(2)
	Phòng tránh và giảm nhẹ thiên tai tỉnh Bạc Liêu	(1)	(1)	(1)	(2)
	Tác giả, tác phẩm văn học ở Bạc Liêu	(2)	(2)	(2)	(3)
	Lịch sử tỉnh Bạc Liêu từ năm 1919 đến năm 1954	(4)	(3)	(2)	(3)
	Lịch sử tỉnh Bạc Liêu từ năm 1954 đến nay	(4)	(3)	(2)	(3)
	Địa lí du lịch Bạc Liêu	(1)	(1)	(2)	(2)
	Phát triển kinh tế biển ở Bạc Liêu	(1)	(1)	(2)	(2)
9	Định hướng nghề nghiệp sau khi tốt nghiệp THCS ở địa phương	(2)	(1)	(2)	(2)
	Thực hành trải nghiệm nghề	(2)	(1)	(2)	(2)
	Bình đẳng giới và chăm sóc sức khoẻ sinh sản vị thành niên ở tỉnh Bạc Liêu	(1)	(1)	(2)	(2)
	Chính sách an sinh xã hội ở tỉnh Bạc Liêu	(1)	(1)	(2)	(2)
	Một số vấn đề về môi trường ở Bạc Liêu	(1)	(1)	(2)	(2)
	Tái chế vật liệu phế thải bảo vệ môi trường	(1)	(1)	(2)	(2)

Dựa vào 4 TC đã được xác định ở **Bảng 1** và các mức độ thể hiện TC như trên, chúng tôi tiến hành khảo sát nội dung các bài học trong TLGDĐP cấp THCS của tỉnh Bạc Liêu. Kết quả thu được trình bày theo Bảng 2 sau:

Nhận xét

Kết quả khảo sát trong Bảng 2 trên cho thấy các bài học nhìn chung đã bước đầu tích hợp những yếu tố liên quan đến phát triển bền vững, đặc biệt ở các chủ đề về tài nguyên thiên nhiên, môi trường, văn hóa truyền thống và định hướng nghề nghiệp. Nhiều bài có mức thể hiện rõ (2) hoặc rất rõ (1) ở các tiêu chí như nhận thức về môi trường, gìn giữ văn hóa địa phương, và gắn kết với đời sống thực tiễn. Tuy nhiên, kết quả cũng chỉ ra không ít bài học chỉ đạt mức thể hiện chưa rõ (3) hoặc thậm chí không thể hiện (4), nhất là ở các chủ đề liên quan đến kết phát triển kinh tế – xã hội dài hạn. Điều này cho thấy nội dung tuy đã đề cập đến các trụ cột của phát triển bền vững, nhưng tính hệ thống, chiều sâu và sự kết nối liên môn vẫn còn hạn chế; việc tái biên soạn cần được định hướng để nâng cao mức độ tích hợp ESD đồng bộ, gắn kết hơn với chiến lược phát triển bền vững của địa phương.

3.2.2. Kết quả khảo sát ý kiến đánh giá của GV về mức độ thể hiện các tiêu chí ESD trong TLGDĐP cấp THCS của tỉnh Bạc Liêu theo các TC đã xây dựng

Dữ liệu thu được sau khảo sát

Dữ liệu được thu thập từ 107 GV tham gia dạy CTGDĐP cấp THCS ở Bạc Liêu là cơ sở định lượng quan trọng nhằm đánh giá mức độ đáp ứng các tiêu chí ESD về nội dung và phương pháp dạy học trong TLGDĐP từ lớp 6 đến lớp 9 của tỉnh Bạc Liêu. Việc phân tích các tham số thống kê mô tả, bao gồm điểm trung bình (M), độ lệch chuẩn (SD) với khoảng tin cậy 95% cho phép nhận diện không chỉ mức độ thể hiện của từng tiêu chí, mà còn phản ánh tính nhất quán và sự phân tầng trong cách triển khai nội dung và phương pháp dạy học trong tài liệu GDĐP gắn với định hướng ESD. Số liệu chi tiết được thể hiện cụ thể qua Bảng 3 sau:

Nhận xét

Nhìn chung, đa số tiêu chí có điểm trung bình nằm trong mức 3 (thể hiện khá rõ), điều này cho thấy TLGDĐP đã bước đầu hiện thực hóa các định hướng ESD trong nội dung dạy học. Dữ liệu khảo sát cho thấy M của các tiêu chí dao động trong khoảng từ 3,05 đến 3,51, phản ánh mức độ thể hiện khá đồng đều giữa các tiêu chí. TC đạt điểm cao nhất là TC1

(gắn với các vấn đề cụ thể theo định hướng ESD), giá trị trung bình 3,51 cho thấy việc lựa chọn nội dung sát với thực tiễn địa phương được đánh giá tích cực. TC 4 (có chủ đề học tập tích hợp liên môn) chỉ đạt 3,05, thể hiện sự hạn chế trong việc thúc đẩy năng lực tích hợp – một trụ cột quan trọng trong định hướng ESD (UNESCO, 2017).

Bảng 3. Đánh giá của GV về mức độ thể hiện các tiêu chí ESD trong nội dung dạy học của TLGDĐT cấp THCS của tỉnh Bạc Liêu

Tiêu chí	Câu hỏi	M	SD
1	Đánh giá như thế nào về mức độ gắn với các vấn đề cụ thể theo định hướng ESD của TLGDĐP?	3,51	0,621
2	Đánh giá như thế nào về mức độ phản ánh rõ 3 trụ cột phát triển bền vững tại địa phương trong TLGDĐP?	3,09	0,579
3	Đánh giá như thế nào về sự gắn kết giữa TLGDĐP với định hướng phát triển cộng đồng ở địa phương?	3,13	0,548
4	Chủ đề học tập tích hợp liên môn xuất hiện như thế nào trong TLGDĐP?	3,05	0,653

Ghi chú: N = 107.

3.3. Đánh giá việc thể hiện các tiêu chí ESD trong nội dung TLGDĐT cấp THCS tỉnh Bạc Liêu và một số kiến nghị

3.3.1. Ưu điểm

TLGDĐP lớp 6 – 9 của tỉnh Bạc Liêu cho thấy sự đầu tư nghiêm túc trong việc lựa chọn nội dung phù hợp với bối cảnh sinh thái – văn hóa đặc thù của địa phương và định hướng ESD. Các chủ đề như bảo vệ tài nguyên thiên nhiên, gìn giữ nghề truyền thống, chăm sóc sức khỏe cộng đồng và bảo tồn di sản văn hóa dân gian được lồng ghép xuyên suốt chương trình, góp phần hình thành năng lực công dân địa phương có trách nhiệm. Đồng thời, tài liệu cũng thể hiện nỗ lực tích hợp cả ba trụ cột của ESD (môi trường, xã hội và kinh tế); đặc biệt, khía cạnh kinh tế – vốn thường bị xem nhẹ trong nhiều TLGDĐP tương tự – đã được đề cập qua các bài học về sinh kế bền vững, việc làm và định hướng nghề nghiệp, phản ánh sự tiếp cận khá toàn diện với các nội dung liên quan đến ESD trong biên soạn TLGDĐP.

3.3.2. Hạn chế

Mức độ thể hiện của các tiêu chí nội dung vẫn còn bộc lộ những hạn chế nhất định:

TC 3 chỉ đạt 3,13 điểm, điều này phản ánh sự thiếu chiều sâu trong việc tái hiện đặc trưng lịch sử, địa lý và văn hóa địa phương – các yếu tố lẽ ra cần được khai thác như nền tảng bản sắc phục vụ cho ESD.

Tuy tài liệu đã đề cập đến ba trụ cột của phát triển bền vững ở TC 2 (3,09 điểm), nhưng nội dung kinh tế vẫn chưa được lồng ghép một cách hệ thống, đặc biệt ở các lớp dưới.

Việc tích hợp liên môn (TC 4) dù đạt mức điểm khá, vẫn thiên về kết nối nội dung hơn là tổ chức hoạt động học tập liên ngành nhằm phát triển tư duy hệ thống – một yêu cầu trọng yếu của giáo dục vì sự phát triển bền vững trong bối cảnh chương trình mới

3.3.2. Một số kiến nghị nhằm nâng cao định hướng ESD trong nội dung dạy học của TLGDĐT cấp THCS tỉnh Bạc Liêu

Đề nâng cao định hướng ESD, việc xây dựng nội dung dạy học trong tài liệu GDĐT cấp THCS thực hiện những việc cụ thể sau:

Số liệu của địa phương (chỉ số môi trường, sản lượng điện gió, mô hình sinh kế...) cần được thường xuyên cập nhật để hỗ trợ phát triển năng lực tư duy hệ thống và hành động công dân bền vững cho HS.

Hiện nội dung các bài học trong TLGDĐT còn phân tán theo các lĩnh vực cụ thể (văn học/ văn hóa, lịch sử, địa lý,...). Chẳng hạn vấn đề kinh tế biển của tỉnh Bạc Liêu được phân bố trải dài từ lớp 7 đến lớp 9 (lớp 7 có bài *Tài nguyên biển ở Bạc Liêu*, lớp 8 có bài *Các ngành nghề kinh tế mũi nhọn ở Bạc Liêu*, lớp 9 có bài *Phát triển kinh tế biển ở Bạc Liêu*). Do đó, việc biên soạn lại/ chỉnh sửa cần được thực hiện, nhóm tác giả cần chú ý đến việc phân bố hợp lý các chủ đề theo lớp học để góp phần nâng cao tính hệ thống và logic của chương trình, chẳng hạn: lớp 7 tiếp cận chủ đề bảo vệ tài nguyên nước, lớp 8 tập trung vào năng lượng tái tạo, lớp 9 hướng đến sinh kế bền vững và du lịch xanh.

Các yếu tố di sản như lễ hội, truyền dân gian, nhân vật lịch sử cần được lồng ghép trong một chủ đề phù hợp để tăng cường chiều sâu văn hóa địa phương.

Nội dung dạy học cần được đặt trong mối quan hệ hữu cơ với chiến lược phát triển kinh tế – xã hội dài hạn của tỉnh Bạc Liêu nhằm tối ưu hóa khả năng tích hợp các chủ đề giáo dục vì sự phát triển bền

vững (ESD). Theo Quyết định số 1598/QĐ-TTg, tỉnh Bạc Liêu (cũ) được định hướng trở thành trung tâm năng lượng tái tạo, công nghiệp tôm, nông nghiệp công nghệ cao và du lịch sinh thái. Những lĩnh vực trụ cột này cung cấp nền tảng nội dung phong phú để xây dựng các chủ đề học tập như năng lượng sạch, an ninh lương thực, kinh tế tuần hoàn, bảo tồn đa dạng sinh học và thích ứng với biến đổi khí hậu (Thủ tướng Chính phủ, 2023).

4. KẾT LUẬN

Dựa trên nền tảng khung lý thuyết của UNESCO (2017, 2020) và định hướng phát triển giáo dục vì sự phát triển bền vững đến năm 2030 của Bộ Giáo dục và Đào tạo Việt Nam (BGDDT, 2023), việc phân tích TLGDĐT lớp 6 đến lớp 9 của tỉnh Bạc Liêu theo trục cơ bản là nội dung dạy học đã được tiến hành trong nghiên cứu. Chúng tôi cũng đã khảo sát ý kiến của 107 GV trực tiếp dạy học CTGDĐT ở các trường THCS thuộc tỉnh này về những vấn đề trên. Kết quả cho thấy mức độ tích hợp ESD trong nội dung tài liệu nhìn chung ở mức khá rõ, thể hiện qua việc lựa chọn chủ đề mang tính địa phương hóa, tích hợp liên môn và bước đầu gắn kết với ba trụ cột phát triển bền vững. Kết quả này phần nào cộng hưởng với nhận định của Nguyen (2019) khi phân tích sách giáo khoa Địa lý Việt Nam: ESD đã hiện diện nhưng thiếu một cấu trúc hệ thống và chưa gắn chặt với năng lực ESD. Điểm khác biệt là nghiên cứu hiện tại cho thấy những bất cập này không chỉ tồn tại ở sách giáo khoa quốc gia mà còn lặp lại trong TLGDĐT – nơi lẽ ra phải là không gian thuận lợi nhất để địa phương hóa các mục tiêu phát triển bền vững.

Trên cơ sở đó, chúng tôi cho rằng việc biên soạn TLGDĐT theo tư duy hệ thống cần được thực hiện, trong đó các chủ đề ESD nên được tổ chức theo tiến trình liên tục, tích hợp sâu sắc vào nội dung môn học và gắn chặt với chiến lược phát triển kinh tế – xã hội của địa phương giai đoạn 2021 – 2030, tầm nhìn đến năm 2050. Với cách tiếp cận này, kết quả nghiên cứu không chỉ cung cấp cơ sở lý luận và thực tiễn cho việc tích hợp ESD trong TLGDĐT của tỉnh Bạc Liêu, mà còn có giá trị tham khảo đối với việc biên soạn TLGDĐT cấp THCS ở các địa phương khác. Trong các nghiên cứu tiếp theo, chúng tôi dự kiến tập trung phát triển bộ tiêu chí đánh giá mức độ tích hợp ESD trong TLGDĐT, khảo sát hiệu quả tác động của TLGDĐT đến nhận thức và hành vi phát triển bền vững của HS trong các vùng miền khác nhau với mong muốn có thể đóng góp ít nhiều vào lộ trình quốc gia hóa giáo dục ESD một cách toàn diện.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- Bertschy, C., Künzli, R., & Lehmann, T. (2013). Teachers' Competencies for the Implementation of Educational Offers in the Field of Education for Sustainable Development. *Sustainability*, 5(12), 5067–5086. <https://doi.org/10.3390/su5125067>
- Bộ Giáo dục và Đào tạo. (2018). *Chương trình giáo dục phổ thông tổng thể*. Hà Nội: Giáo dục Việt Nam.
- Bộ Giáo dục và Đào tạo. (2019). *Công văn về việc biên soạn và tổ chức thực hiện nội dung giáo dục địa phương trong Chương trình Giáo dục phổ thông (Số 1106/BGDĐT-GDTrH)*. <https://luatvietnam.vn/giao-duc/cong-van-1106-bgdtt-gdtrh-nam-2019-ve-viec-bien-soan-va-to-chuc-thuc-hien-noi-dung-giao-duc-dia-phuong-trong-chuong-trinh-giao-duc-pho-thong-316942-d6.html>
- Bộ Giáo dục và Đào tạo. (2020). *Thông tư quy định việc thẩm định tài liệu giáo dục địa phương (Số 33/2020/TT-BGDĐT)*. <https://tulieuvankien.dangcongsan.vn/Uploads/2020/11/5/2/33-BGDDT.PDF>
- Bộ Giáo dục và Đào tạo. (2023). *Công văn hướng dẫn thực hiện nhiệm vụ giáo dục trung học năm học 2023-2024 (Số 3899/BGDĐT-GDTrH)*. <https://thuvienphapluat.vn/cong-van/Giao-duc/Cong-van-3899-BGDDT-GDTrH-2023-nhiem-vu-giao-duc-trung-hoc-nam-hoc-2023-2024-574670.aspx>
- Đoàn, T. T. P. (2020). Vận dụng các phương pháp và kỹ thuật dạy học tích cực để tổ chức dạy học tích hợp giáo dục vì sự phát triển bền vững trong môn Địa lý lớp 10 ở trường trung học phổ thông. *Tạp chí Khoa học, Trường Đại học Sư phạm Hà Nội*, 65(4), 39–47. <https://doi.org/10.18173/2354-1075.2020-0055>
- Kiều, T. K., Nguyễn, T. H., & Lê, A. V. (2024). Xây dựng khung lý thuyết đánh giá các chính sách giáo dục vì sự phát triển bền vững ở Việt Nam. *Tạp chí Khoa học Giáo dục Việt Nam*, 20(7), 1–10. http://vjes.vnies.edu.vn/sites/default/files/khgdvn_-_tap_20_-_so_07_-1-10.pdf
- Nguyen, T. P. (2017). *Education for Sustainable Development in Vietnam: Exploring the geography teachers' perspectives*. *International Research in Geographical and Environmental Education*, 27(2), 1–16. <https://doi.org/10.1080/10382046.2017.1366204>
- Nguyen, T. P. (2019). *Reviewing Vietnam geography textbooks from an ESD perspective*. *Sustainability*, 11(9), 2466. <https://doi.org/10.3390/su11092466>
- Thủ tướng Chính phủ. (2023). *Quyết định phê duyệt quy hoạch tỉnh Bạc Liêu thời kỳ 2021–2030, tầm nhìn đến 2050 (Số 1598/QĐ-TTg)*. <https://chinhphu.vn/?pageid=27160&docid=209146>
- UNESCO. (2017). *Education for sustainable development goals: Learning objectives*. Paris: UNESCO Publishing. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000247444>
- UNESCO. (2020). *ESD for 2030: Learning for people, planet, prosperity and peace*. Paris: UNESCO. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000374802>
- UNESCO. (2023). *Greening curriculum guidance: Teaching and learning for climate action*. Paris: UNESCO. <https://www.unesco.org/sites/default/files/medias/fichiers/2024/09/Greening%20curriculum%20guidance%20Teaching%20and%20learning%20for%20climate%20action.pdf>
- UNESCO & Ministry of Education and Training (MOET). (2023). *National ESD initiative to 2030: Consultation summary report*. UNESCO Hanoi Office. <https://unesdoc.unesco.org>
- United Nations (UN). (2015). *Transforming our world: The 2030 agenda for sustainable development*. <https://sdgs.un.org/2030agenda>